

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Herr Panthakaks Historie og Meeninger

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 199. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540296324128/facsimile.pdf> (tilgået 10. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

dømmerne administreredes). Medlem af Selskabet til de skjonne og nytige Videnskabers Forfremmelse (kalder Det smagende Selskab) og rådgiver for Ewald i litterære spørsmål. – *authentique*: fransk: autentisk, sandfærdig. – *i Hensigt til*: af hensyn til.

77 *min Broder*: Ewalds storebror Mathias (1739-65). Endte som soldat i Dansk Vestindien, hvor han omkom under et forsøg på at desertere. Se s. 86. – *Husarer*: letbevæbnede soldater til hest. – *den Preussiske Resident*: kongeriget Preussens fastboende repræsentant i Hamburg. Residenten tager sig af mindre sager end ambassadøren og gesandten. – *Kjærling*: kælling. – *usikker til alt Overleg*: ude af stand til at tænke mig om. – *denne mig saa fortredne Efterretning*: denne efterretning, som gjorde mig fortrydlig, dvs. ærgerlig. – *vore Kælder*: kålden var dengang en del af studenternes påklædning. – *vore akademiske Vidnesbyrd*: attestet på, at vi var studenter.

78 *Ringe-Kunst*: brydekunst. – *i denne Fald*: i denne henseende. – *der er blevet deducert til absurdum*: hvis argumenter er blevet pillet i stykker. – *i Hensigt til*: med hensyn til. – *de umechaniske Forsvars- eller AngribelsesVæaben*: dvs. åndsevnerne. – [stod han] blot: forsvarles. – *romanske*: evenyrlige, romanske. – *gordisk*: uleselig. Den gordiske knude var bundet af den fryske konge Gordios. Iflg. saget skulle den, der kunne løse knuden, blive hert over Asien. Alexander den Store (se n.t. s. 88) løste den ved at hugge den øver med sit sværd.

79 *tilig nok for*: tids nok til. – *Vitighed*: intelligens. – *Presence d'esprit*: fransk: åndsnærværelse. – *stifmoderig*: stedmoderigt. – *vor Quixotiske Rejse*: Romanen om Don Quijote, af Miguel de Cervantes (1547-1616), handler om en fattig adelsmand, som har læst for mange ridderromancer og selv drager ud på en tragikomisk ridderfærd til zre for en bondepige, som han har forelsket sig i. Han sammenblander på sorgmunter vis fantasi og virkelighed og er blevet prototype på en fantast. – *Elven*: Elben, flod i Nordtyskland ved det daværende Danmarks (Holstens) sydgrænse.

80 *von Hecht*: Johan Julius von H. (1719-92), preussisk resident (se n.t. s. 77) i Hamburg 1752-92. – *han har et rødt Baand*: von Hecht var dekoreret med den russiske St. Anna-orden. – *Cadet-Academiet*: officersskolen. – *Kongen af Preussens Besidderier*: Frederik den Store (1712-86), konge af Preussen fra 1740. Viste sine store feltherreevner i Syvårskrigen (1756-63), som Preussen førte stort set alene imod det halve Europa. Hovedmodstanderne var Frankrig, Østrig og Rusland. Ved krigens afslutning stod Preussen som en forstyrrelsens militærmagt og F. selv som den betydeligste europæiske statsmand. I tiden før krigen havde kongen desuden vist sig som en varm dyrker af kuns og videnskab; bedst kendt er hans veneskab med Voltaire. – *Harangue*: fransk: højtidelig tale. – *FriPostighed*: frimodighed. – *to Aften*: godt 125 cm. – *revolgerede* . . . *mig*: genværdt fatningen.

81 *Grenader*: grenadér, soldat i en særlig elitedeling indenfor infanteriet. – *Manteufel*: Heinrich von M. (født 1696), kommandant for de preussiske soldater i Pommern 1757-60. – *i Commission*: til opgave. – *KammerHusar*: hvtjener, altså en civil lakaj i husaruniform. – *Har du vel Lyst*: Har du må-

ske lyst. – *Pommern*: tidligere hertugdømme ved Østerseen, i dag inddelmet i Polen og DDR. – *Magdeburg*: fæstningsby ved Elben, ca. 130 km vest for Berlin. – *Han kunde jeg måske skaffe Dem*. Unge mand, især benderkarle, blev dengang ofte lokket eller tvunget i soldaterjeneste; se fx Holbergs *Erasmus Montanus*, 5. akt scene 2-5.

- 82 *Overallt*: hvorom altting er. – *Staldbroder*: staldbroder, kammerat. – *mit i*: midt i.
83 *efter al Anseelse*: efter al sandsynlighed. – *min Stiftader*: min stedfader, dvs. Peder Huulegaard (1711-59), herkrammer og overformynder i Kobenhavn. Enkemand 1758, året efter gift med Ewalds moder Marie, f. Wulff (1715-91), som havde været enke siden 1754. Forholdet mellem Ewald og stedfaderen var meget spændt. – *Letszen*: Letzen, en by ved Elben, ca. 100 km sydost for Hamburg.
84 *Careßer*: kærtagn. – *Freekost*: dagens første måltid, morgenmad. – *politisk*: taktisk.
85 *paa en Omstændighed nær*: Ewald vender aldrig tilbage til denne omstændighed, men der har utvivlsomt været en hilsen til Arendse. – *en Espresser*: et blud. – 12 *Mil*: godt 90 km.
86 *Rendsburg*: dansk fæstningsby på grænsen mellem Slesvig og Holsten – *Lezing*: soldaterlen. – *Credit*: anseelse. – *Vestindien*: De vestindiske Øer i Det caraibiske Hav ud for Centralamerikas østkyst. Tre af øerne var danske indtil 1917 og rummede især sukkerrørplantager, som blev drevet med negerslaver. De danske embedsmænd på øerne (ofte udsukket, som man ikke ville have i selve Danmark) døde i stort tal af tropesygdomme. – *med god Betænksemhed*: med fuldt overleg. – *førekøn Climaet*: kom klimaet i forkøb. – *den Art af débauche*: den last (venlig drikkeri). – *lasterhafte*: tysk: lastefulde, umoralske. – *Ubillighed*: urimelighed. – *A la bonne heure!*: fransk: Godt! Lad gå!
87 *Bylande*: øer. – *dronet*: druknet. – *Enthusiasme*: begjstring. – *soeren*: svoren. – *det Besynderlige*: det særlige (uden negativ klang). – *Sentenser*: sætringer, her bibelsteder. – *Troens Artikler*: grundsetninger i en trobekendelse.
88 *Egen AskeFå*: everynyfigur i slægt med Klods-Haut. Esben er den yngste af tre sønner, en drømmer der ligge hjemme og roder i asken fra ildstedet, men i tidens fulde viser han sig alligevel kvik nok til at vinde prinsessen (se fx Svend Grundtvig: *Danske Folkeaventyr*, Ny Samling, 1878, s. 19 ff.). – *Alexander den Store*: (356-323 f.Kr.), konge af Makedonien. Skabte et hellensk imperium ved at erobre hele Perserriket incl. Babyloniens og Ægypten under sit store felttog 334-323. – *undstelige*: nødvendige. – *Stille-Bøger*: bøger, hvorfaf man kan lære skriftlig fremstilling. – *Philologis*: sprogforsker, her klassisk filolog. – *parus parus*: latin: ren og ublanget. Det sigtes til rektor J.F. Licht ved domskolen i Slesvig, hvor Ewald var elev 1754-58. Licht var en kendt kender af græsk og romersk oldtids-litteratur.
89 *Tom Jones*: egentlig *The History of Tom Jones, a Foundling*, roman af Henry Fielding (1707-54). Romanen, der udkom 1749, er en broget historie om